

היום נלמד בעזרת ה':

חולין דף קכ

למדנו במשנה - והרוטב: מצטרף לבשר לטמא טומאת אוכלין.

מאי רוטב? אמר רבא שומנא: שומן של הבשר שצף על המרק. קושיא: אמר ליה אביי - הוא עצמו יטמא טומאת אוכלין: אם כן מדוע הוא רק מצטרף לטמאות (דהיינו שהוא בעצמו לא מטמא אלא רק בצירף עם הבשר)? הרי הוא אוכל גמור והוא בעצמו מטמא טומאת אוכלין (אם יהיה בו שיעור כזית).

אלא חלב דקריש: אלא 'רוטב' הוא חלב קרוש. כלומר ליחה שיוצאת מהבשר ונקרשה (אין הכוונה ל'חלב' ממש). הליחה הזו אינה אוכל בפני עצמה, אבל היא מצטרפת לבשר להשלים את השיעור. קושיא: מאי איריא קריש? כי לא קריש נמי! דאמר ריש לקיש ציר שעל גבי ירק מצטרף לככותבת ביום הכפורים: אם כן מדוע דוקא כשהליחה קרושה? גם אם היא לא קרושה היא מצטרפת! וכמו שאמר ריש לקיש משקה שיוצא מהירק מצטרף לירק להשלים את השיעור של ככותבת (= תמרה), למי שאוכל אותו ביום הכיפורים שיתחייב על האכילה הזו.

תירוץ: התם משום יתובי דעתא וכו': שם לגבי יום הכיפורים הנושא הוא 'ישוב הדעת' מהתענית, ואין צורך דוקא באוכל אלא אפילו משקה. דהיינו אמנם מאכל ומשקה אינם מצטרפים משום שהדעת לא מתישבת בכך, אבל בציר שעל גבי ירק הדעת מתישבת, ולכן אפילו אם הציר נחשב 'למשקה' אין בזה בעיה כי הוא מצטרף לירק. אבל כאן הנושא הוא 'אוכל', ומשקה לא יכול להצטרף כדי להשלים את השיעור של אוכל. ולכן רק כאשר המיץ שיצא מהבשר קרוש הוא נחשב לאוכל והוא מצטרף לבשר.

*

למדנו במשנה - והקיפה: מצטרפת לבשר לטמא טומאת אוכלין.

מאי קיפה? אמר רבה - פירמא: פירורי בשר דקים. קושיא: **אמר ליה אביי - הוא עצמו יטמא טומאת אוכלין:** אם כן מדוע הוא רק מצטרף לבשר, הרי הוא אוכל גמור והוא בעצמו צריך להטמאות.

אלא אמר רב פפא - תבלין: 'קיפה' אינה פירורי בשר, אלא היא תבלינים. ותבלינים אינם אוכל כי לא אוכלים אותם בפני עצמם, אמנם הם מצטרפים למאכל להשלמת השיעור.

*

ישנם שלושה דינים דומים:

תנן התם הקפה את הדם ואכלו, או שהמחה את החלב וגמעו, חייב: 'דם' הוא נוזלי, וחלב הוא מוצק. אם הוא שינה את מצבם, דהיינו הקריש את הדם או המיס את החלב, ואכלו, חייב משום אכילת דם או חלב. קושיא: **בשלמא הקפה את הדם ואכלו כיון דאקפיה אחשובי אחשביה, אלא המחיה את החלב וגמעו אכילה כתיבא ביה והא לאו אכילה היא:** מובן מדוע אם הקריש את הדם חייב על אכילתו למרות ששינה את מצבו, כי הוא החשיב אותו לאוכל. אבל לא מובן מדוע אם המיס את החלב חייב עליו? והרי הוא הפך אותו למשקה, והתורה אסרה 'אכילה' של חלב! תירוץ: **אמר ריש לקיש - אמר קרא "נפש" לרבות את השותה:** נאמר "כי כל אוכל חלב ... ונכרתה הנפש האוכלת" המילה "הנפש" מלמדת על קרות רוח והנאה לנפש, ולכן היא באה לרבות גם את השותה חלב כי הוא נהנה מזה.

דין דומה:

תניא נמי גבי חמץ כהאי גוונא: למדנו בכרייתא כמו כן לגבי חמץ (שהממיס אותו ושותה חייב משום אכילת חמץ). אם המיס חמץ ושתה אותו בפסח, הוא ענוש כרת. אבל אם המיס מצה ואכלה כליל פסח אינו יוצא בה ידי חובת אכילת מצה.

קושיא: **בשלמא אם מצה היא וכו':** מובן מודע אם המיס מצה ואכלה אינו יוצא ידי חובה, כי בתורה כתוב שהמצה היא "**לחם עוני**" וזה אינו 'לחם'. אבל לא מובן מדוע אם המיס חמץ ושתה אותו הוא ענוש כרת, הרי בתורה כתוב שהעונש כרת הוא רק למי 'שאוכל' חמץ, וזו אינה אכילה! תירוץ: **אמר ריש לקיש - אמר קרא "נפש"**

לרבות את השותה: נאמר "כי כל אוכל חמץ ונכרתה **הנפש** ההיא" לרבות אפילו שותה חמץ.

דין דומה:

ותניא נמי גבי נבלת עוף טהור כהאי גוונא. וכו': אם המיס את הנבלה באש ושתה אותה, נטמאו בגדיו (כאשר הוא בלע את העוף). אבל אם המיס אותה בשמש ושתה, בגדיו טהורים.

והוינן בה: והקשינו על כך, הרי "אכילה" נאמרה שם, ומדוע כששותה את הנבלה הוא נטמא? ואמר על כך ריש לקיש שנאמר שם "נפש" לרבות את השותה ("וכל **נפש** אשר תאכל נבלה וכו'"). קושיא: **אי הכי בחמה נמי:** אם כן גם הממיס את הנבלה בחמה ושתה אותה צריך להטמאות! תירוץ: **בחמה איסרוחי מסרת:** היא מסריחה וכבר אינה ראויה לאכילה. (ולומדים מפס' שרק נבלה הראויה לגר תושב מטמאת).

וצריכי: צריך את שלושת הלימודים הללו, כי אי אפשר ללמוד אותם אחד מהשני. והגמרא מבארת.

דאי כתב רחמנא חלב: אם היה כתוב "נפש" רק בחלב (ללמד שגם השותה אותו חיבי), לא היינו יכולים ללמוד את חמץ ממנו, כי חלב חמור יותר ואולי לכן יש בו את החומרא הזו. והחומרא של חלב, שלא היתה לו אף פעם 'שעת הכושר' (= שעת היתר לאכילה). מה שאין כן חמץ שהיתה לו שעת הכושר לפני שהגיע פסח. וכמו כן לא היינו יכולים ללמוד נבלה ממנו, כי האוכל חלב ענוש כרת והאוכל נבלה עובר על לאו בלי כרת.

ואי כתב רחמנא חמץ: ואם היה כתוב "נפש" בחמץ לא היינו יכולים ללמוד את חלב ממנו, כי חמץ 'לא הותר מכללו' - אין שום מקרה שחמץ בפסח מותר. מה שאין כן חלב שיש סוג של חלב המותר באכילה (ולהלן יתבאר שמדובר בחלב של חיה). וכמו כן לא היינו יכולים ללמוד ממנו נבלה, כי חמץ חמור יותר משום שענוש כרת על אכילתו מה שאין כן האוכל נבלה.

ואי כתב רחמנא בנבלה: ואם היה כתוב רק "נפש" בנבלה לא היינו יכולים ללמוד את חלב וחמץ ממנה. כי נבלה חמורה יותר משום שאכילתה מטמאת את הבגדים של האוכל, מה שאין כן שני אלו.

ולכן צריך לכתוב את הדין של שתייה בשלושתם.

קושיא: חזא מחדא לא אתיא תיתי חזא מתרת: ועדיין, אמנם אי אפשר ללמד אחד מאחד, אבל אולי ניתן ללמוד את האחד מהשניים האחרים (ואז יהיה לנו לימוד אחד מיותר).

הי תיתי? איזה דין לא צריך לכתוב בו "נפש", וניתן ללמוד אותו מהשניים האחרים?

לא לכתוב רחמנא בנבלה: אם תאמר שלא צריך לכתוב בנבלה, ונלמד אותה מחלב וחמץ. יש ללימוד הזה פירכא, כי חלב וחמץ יש בהם עונש כרת מה שאין כן בנבלה.

לא לכתוב רחמנא בחמץ: לא צריך לכתוב בחמץ, ונלמד אותו מחלב ונבלה. יש לזה פירכא, כי לשניהם לא היתה שעת הכושר, מה שאין כן חמץ.

לא לכתוב רחמנא בחלב: לא צריך לכתוב בחלב, ונלמד אותו מחלב וחמץ. יש לזה פירכא, כי שניהם לא הותר האיסור מכללו, מה שאין כן חלב שהותר האיסור מכללו.

ולכן צריך לכתוב את הדין של שתייה בשלושתם.

שאלה: ומאי ניהו? מתי הותר האיסור של חלב?

אילימא חלב בהמה וכו': אם תאמר שחלב בהמה הותר ל'אכילת' מזבח. הרי גם נבלה הותרה למזבח, כי מולקים את העוף ומקטירים אותו! (והמליקה אינה שחיטה, ולאדם רגיל אסור לאכול עוף שנמלק כי הוא נחשב ל'נבלה' לגביו). אלא בהכרח ש'אכילת מזבח' אינה נחשבת שהאיסור הותר.

ואלא חלב חיה להדיוט: ואם תאמר שחלב חיה הותר לאכילת אדם. אם כן גם נבלה הותרה לאכילת אדם, והיינו חטאת העוף שהותרה לאכילת כהנים לאחר שעשו בה מליקה (למרות שלא נשחטה והיא נחשבת כ'נבלה' לסתם אדם).

תירוץ: לעולם חלב חיה להדיוט. ודקא קשיא לך כהנים, כהנים משלחן גבוה קא זכו: באמת האיסור של חלב הותר מכללו בחיה שמותר לאדם לאכול את החלב שלה. ומה שהקשינו אם כן גם נבלה הותרה לאכילת הכהנים, אין זו קושיא! כי האיסור לא הותר לבני אדם, אלא הכהנים זוכים לאכול מ'שולחן גבוה' של הקב"ה. (וכמו שאכילת מזבח אינה נחשבת שהאיסור הותר, כמו כן אכילה משולחן גבוה אינה נחשבת שהאיסור הותר).

מקום נוסף שיש איסור לאכילת המשקה היוצא ממנו:

שאלה: והא דתניא 'הטמאים לאסור צירן ורוטבן וקיפה שלהן' למה לי? ליגמר מהני! כתוב בשמונה שרצים "הטמאים" ללמד שגם הציר והרוטב שלהם אסור באכילה, והיינו שגם אם המיס אותם ושתה אותם חייב (מפרשים). אך מדוע אי אפשר ללמוד את שרצים משלושת הדינים הנ"ל (חלב חמץ ונבלה)? תשובה: **צריכי:** צריך לכתוב גם בשרצים. כי אם לא, היינו אומרים 'דיו לבא מן הדין להיות כנדון' (= הנלמד לא יכול להיות חזק יותר מהמלמד), ואם כן כמו שחייבים על אכילת חלב חמץ ונבלה רק בכזית, כך גם באכילת שרצים. אך האמת שבשרצים חייבים על אכילת כעדשה (שהוא שיעור קטן יותר).

קושיא: ולכתוב רחמנא בשרצים, וליתו הנך וליגמרו מינייהו? אם כן נקשה להיפך, היה מספיק לכתוב את הדין הזה בשרצים, והיינו לומדים את שלושת הנ"ל משרצים! **תירוץ:** משום דאיכא למיפרך, מה לשרצים שכן טומאתן במשהו: גם טומאתם וגם החיוב על אכילתם הוא אפילו בכעדשה, מה שאין כן שלושת הנ"ל ששיעורם בכזית.

מקום נוסף שיש איסור לאכילת המשקה היוצא ממנו:

שאלה: והא דתניא 'הטבל והחדש והשביעית והכלאים, כולן משקין היוצאין מהן כמותן', מנלן?

וכי תימא ליגמר מהנך: ואם תאמר שנלמד מחלב חמץ ונבלה. פירכא: **מה להנך שכן איסור הבא מאליו וכו':** חלב חמץ ונבלה הם איסור שבא מאליו ללא פעולה של אדם. מה שאין כן הקדש שהאיסור חל על ידי ההקדשה של האדם. ואמנם ניחא ארבעת האיסורים האחרים (טבל, חדש, שביעית, כלאים) שהאיסור בא מאליו ואכן היה ניתן ללמוד אותם משלושת הנ"ל. אבל איסור הקדש מניין לנו? תשובה: **גמרינן מבכורים:** לומדים מבכורים.

שאלה: ובכורים גופייהו מנלן? והם בעצמם מניין לנו שהמשקה כמותם? תשובה: **דתני ר' יוסי:** נאמר בבכורים "ולקחת מראשית כל פרי האדמה אשר תביא מארצך". ולכאורה מהמילה "פרי" לומדים שרק פרי אתה מביא ולא משקה של פרי. ואם כן אם הביא ענבים ודרך אותם ועשה מהם יין, מנין שמקיים בין מצות בכורים? על כך תלמוד לומר "תביא". דחייה: איכא למיפרך מה לבכורים שכן טעונין קרייה והנחה: המביא

ביכורים צריך לקרוא את פרשת "ארמי אובד אבי", והוא צריך להניח את הפירות אל הרצפה לפני המזבח. ומכיון שיש בהם את החומרא הזו, אי אפשר ללמוד מהם.

אלא גמר מתרומה: אלא לומדים את האיסור של הקדש במשקה שיצא מפרי, מתרומה. שאלה: **ותרומה גופה מנלן?** תשובה: **דאיתקש לביכורים דאמר מר "ותרומת ידך" אלו ביכורים:** מכיון שהפסוק קורא לביכורים 'תרומה', אנו לומדים שיש היקף ביניהם. ואם כן כמו שביכורים המשקה שלהם כמותם, כך גם בתרומה. דחייה: **מה לתרומה שכן חייבין עליה מיתה וחומש:** האוכלה במזיד חייב מיתה, ובשוגג חייב חומש. מה שאין כן האוכל פירות של הקדש. ולכן אי אפשר ללמוד הקדש ממנה.

אלא גמר מתרווייהו מתרומה ובכורים: לומדים משניהם ביחד. דחייה: **מה לתרומה ובכורים שכן חייבין עליהם מיתה וחומש:** מכיון שביכורים הוקשו לתרומה, גם אכילתם במזיד ובשוגג דינה כתרומה, במזיד מיתה ובשוגג חומש.

אלא אתיא מתרומה וחד מהנך, או מבכורים וחד מהנך: אלא לומדים את הקדש, מתרומה ואחד מהנ"ל ביחד. כגון מתרומה וחמץ או מתרומה ונבלה. או שלומדים מביכורים ואחד מהנ"ל ביחד. ואז אם תפרוך שבתרומה יש מיתה, נבלה תוכיח שאין בה מיתה. ואם תפרוך שנבלה היא איסור הבא מאליו, תרומה תוכיח שהיא איסור שבידי אדם. ומ'הצד השווה' שבהן שהם אסורים בעצמם והמשקה שלהם כמותם, נלמד להקדש שגם המשקה שלו כמותו.

מקום נוסף שיש איסור לאכילת המשקה היוצא ממנו:

שאלה: **והא דתנן 'דבש תמרים וכו':** השותה בשוגג מי פירות של תרומה. כגון דבש תמרים, או משקה היוצא מ'סתוניות' - ענבים שאינן מתבשלות לעולם ועושים מהמשקה שלהם חומץ. (חוץ מענבים רגילים וזיתים שהדרך לשתותם). לדעת רבי אליעזר חייב בקרן וחומש כי המיץ נחשב כחלק מהפרי, ולדעת רבי יהושע פטור כיון שהמיץ לא נחשב כחלק מהפרי. במה המחלוקת שלהם?

תשובה: **בדון מינה ומינה, ובדון מינה ואוקי באתרה קמיפלגי:** האם אומרים 'דון מינה ומינה', או 'דון מינה ואוקים באתרה'. דהיינו כאשר לומדים דבר אחד מדבר אחר, האם הדבר שלומד צריך ללמוד מהדבר המלמד גם את שאר הפרטים הכתובים בדבר

המלמד. או שהוא לומד מהדבר המלמד רק את הדין הכללי, אבל את שאר הפרטים הוא חוזר ולומד ממקומו שלו.

לדעת רבי אליעזר 'דון מינה ומינה'. ולכן מכיון שכאמור אנו לומדים את הדין שמשקה היוצא מפירות תרומה יש לו דין תרומה, בהיקש מבכורים. אם כן אנו ממשיכים ללמוד מביכורים את הדין הזה לכל סוגי הפירות. כמו שבביכורים המשקה היוצא מכל המינים יש לו דין ביכורים, כך גם בתרומה.

לדעת רבי יהושע 'דון מינה ואוקי באתרה'. ולכן אמנם אנו לומדים מבכורים שמשקין היוצאים מהפירות דינם כמו הפירות, אבל לאחר מכן אנו חוזרים ללמוד את סוגי הפירות מתרומה עצמה. כמו שהמשקין החייבים בתרומה הם רק תירוש ויצהר (= יין ושמן) ולא דבר אחר, כך גם אם הפריש פירות לתרומה ואחר כך יצא מהם משקה, רק במשקה שיצא מענבים וזיתים יש דין תרומה ולא במשקה של שאר פירות.

הגמרא מבארת משניות אחרות, לפי המחלוקת הזו:

שאלה: **והא דתנן 'אין מביאין בכורים משקה, אלא היוצא מן הזיתים ומן הענבים' מני? תשובה:** רבי יהושע היא דאמר 'דון מינה ואוקי באתרה'. וגמר להו לבכורים מתרומה: זו דעת רבי יהושע שאומרים "דון מינה ואוקי באתרה". אלא שבשלב הראשון הוא לומד תרומה מבכורים שהמשקה היוצא מהפירות כמותן, ואז הוא לומד את סוגי הפירות בתרומה כדין תרומה, דהיינו רק בענבים וזיתים המשקה שיצא מהם דינו כמותם. ואז בשלב השני הוא חוזר ולומד ביכורים מתרומה, משום שהרי יש היקש בין ביכורים לתרומה, ואם כן כמו שבתרומה רק בענבים וזיתים המשקה כמותם, כך גם בביכורים.

שאלה: **והא דתנן 'אין סופגין את הארבעים משום ערלה' אלא על היוצא מן הזיתים ומן הענבים מני? מיהו הסובר שהשותה יין ושמן של ערלה מקבל מלקות,** ולא השותה שאר מי פירות של ערלה? תשובה: **רבי יהושע היא דאמר 'דון מינה ואוקי באתרה'.** וגמר להו לבכורים מתרומה, והזר מייתי לה לערלה פרי פרי מבכורים: בשלב הראשון הוא לומד תרומה מביכורים כנ"ל (שמי פירות של תרומה יש להם דין תרומה, אבל הוא לומד את סוגי הפירות מתרומה דהיינו רק משקה של ענבים וזיתים). בשלב השני הוא לומד ביכורים מתרומה כנ"ל (שגם בביכורים רק משקה של ענבים וזיתים יש לו דין ביכורים). ובשלב השלישי הוא לומד ערלה מביכורים

בגזירה שוה של "פרי" (שנאמר "פרי" בערלה ובכיכורים), שגם בערלה רק משקה היוצא מענבים וזיתים יש לו דין ערלה. .